

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Arenen lausunto hallituksen esitysluonnoksesta lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

VN/463/2021

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene pitää esitettyjä muutoksia tarpeellisina. Lainsäädännön tarkennukset parantavat lastensuojelun tarpeessa olevien lasten oikeuksia erityisesti erityisen huollon ja vaativan sijaishuollon osalta. Arene esittää tarkennuksia lastensuojelun kelpoisuusvaatimuksiin, henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja alan koulutustarpeen arviointiin.

Työvoiman tarve ja korkeakoulujen aloituspaikat

Lakiesityksessä arvioidaan, että sääntelyn muuttumisen vuoksi tarvitaan yhteensä 805 sosionomin tai sairaanhoitajan tutkinnon suorittaneen henkilön lisäys erityishuolenpidon tehtäviin ja vaativan sijaishuollon palveluihin neljän vuoden päästä lain voimaantulosta. Arviomme mukaan myös nämä muutokset tulevat kasvattamaan ammattikorkeakoulutettujen tarvetta lastensuojeluun liittyvissä työtehtävissä.

Arene haluaa korostaa, että sosiaali- ja terveydenhoitoalan osaajien koulutusmäärän lisääminen edellyttää riittävän rahoituksen kohdistamisen ammattikorkeakouluille. Vuonna 2020 päivitettyissä ammattikorkeakoulujen tulossopimuksissa on korotettu korkeakouluille asetettuja tutkintotavoitteita, mutta tavoitteiden toteuttamisen edellyttämää rahoituksen korotusta ei ole toteutettu.

Lakimuutos edellyttää myös muutoksia ammattikorkeakoulujen lastensuojelua koskevaan koulutukseen. Nykyisin ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opetusohjelmissa lastensuojelun opetusta on tarjolla runsaasti, mutta erityisesti sijaishuoltoon liittyviä osaamiskokonaisuuksia tarvitaan lisää.

Kelpoisuusvaatimukset

Arene esittää, että lakiesityksessä tulee tiukentaa lastensuojelussa työskentelevien kelpoisuuksia. Lakiesityksen henkilöstöä koskevassa 60 § määritellä tarkasti vain laitoksen hoiva- ja kasvatustehtäviä hoitavan johtajan kelpoisuus. Muiden työntekijöiden osalta esityksessä todetaan, että *"hoito- ja kasvatustehtävissä olevan henkilöstön määrässä ja henkilöstörakenteessa on otettava huomioon toimintayksikön asiakaskunnan erityistarpeet ja toiminnan luonne."*

Lakiesityksessä mukana olevassa sosiaali- ja terveysministeriön asetusesityksessä valtion lastensuojelulaitoksista henkilöstön kelpoisuus on määritelty tiukemmin siten, että laitoksessa toimivalla vastaavalla ohjaajalla tai ohjaajalla tulee olla sosiaali- ja terveydenhoitoalan tai muu soveltuva ammattikorkeakoulututkinto (esim. yhteisöpedagogin ammattikorkeakoulututkinto). Esityksen perusteluissa todetaan, että *”lähtökohtana olisi, että valtion lastensuojelulaitoksissa työskentelisi pääasiassa ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita ja tehtäviin soveltuvia ammattilaisia.”*

Arene esittää, että valtion lastensuojelulaitoksia koskevan asetuksen kelpoisuuskirjaus tulisi ulottaa koskemaan laajemmin myös kuntien ja yksityisten palveluntuottajien tarjoamia sijaishuollon palveluita, erityisesti koskien vaativaa sijaishuoltoa ja erityisen huolenpidon jaksoja. Lastensuojelun yksiköissä edellytetään entistä vahvemmin lastensuojelun lainsäädännön, sijaishuoltotoiminnan, erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten elämäntilanteiden ja kaltoinkohtelun vaikutusten ymmärtämistä sekä tästä ymmärryksestä nousevaa erityistä vuorovaikutusosaamista lasten arjessa: huolenpidon, hoivan sekä ohjaus- ja kasvatustyön erityisosaamista. Kelpoisuuksia tiukentamalla varmistetaan, että lastensuojelun parissa työskentelevillä henkilöillä on riittävä osaaminen ja valmiudet työhön.

Lastensuojelun henkilöstön osaamisen kehittäminen

Lakiesityksessä lisätään lastensuojelun palveluiden tuottajille vastuita henkilöstön osaamisen kehittämiseen liittyen. Esimerkiksi lakiesityksen henkilöstön riittävyttä ja osaamista käsittelevässä uudessa 61 c § veloitetaan henkilökunnan osaamista ja perehdytystä lasten itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi. Pykälässä myös veloitetaan lastensuojelupalvelun tuottaja tarjoamaan koulutusta tämän osaamisen varmistamiseksi. Koska ammattikorkeakoulut ovat keskeinen lastensuojelussa toimivien ammattilaisten kouluttaja, tulee ammattikorkeakoululla olla merkittävä rooli myös henkilöstön osaamisen kehittämisessä ja päivittämisessä.

Sijaishuollon eri ammattiryhmille tarvitaan erikoistumiskoulutus parantamaan palveluiden integraatiota ja niiden tehokkaampaa jalkauttamista sijaishuollon laitoksiin. Lastensuojelun henkilöstön koulutustasoa on myös tarpeen pyrkiä korottamaan siten, että yhä useammalla alalla toimivalla henkilöllä olisi vähintään ammattikorkeakoulutasoinen tutkinto.

Lastensuojelun vetovoimaisuus

Lastensuojelun vetovoimaisuus koulutusalan on laskenut merkittävästi viime vuosina alan saaman huonon julkisuuden vuoksi. Lastensuojelun keskusliiton ja Talentia ry:n tekemän selvityksen mukaan 42 prosenttia sosionomiopiskelijoista piti lastensuojelun laitostyön mielikuvaa kielteisen tai erittäin kielteisen. Julkisen kuvan lisäksi opiskelukavereiden mielikuvat alasta vaikuttivat merkittävästi opiskelijoiden negatiiviseen kuvaan alasta. Ala ei siis näyttäyty tällä hetkellä kovinkaan vetovoimaiselta sosiaalialan opiskelijoiden keskuudessa.

Sosionomiopinnoissa tarjolla olevien lastensuojelun opintokokonaisuuksiin on ollut haasteita saada opiskelijoita ja siten erityisesti lastensuojeluun kouluttautuneiden sosionomien riittävyys alalle voi vaarantua. Samoin alan pitovoimaan liittyy merkittäviä haasteita työn raskauden vuoksi. Alan veto- ja pitovoimaisuutta tulisi pyrkiä parantamaan työelämän ja ammattikorkeakoulujen yhteistoimin.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Mervi Vidgrén

puheenjohtaja

Samuli Maxenius

va. toiminnanjohtaja